

СУБСИДУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ: ОГЛЯД ЗАРУБІЖНИХ ПРАКТИК

Пандемія коронавірусу COVID-19 та військові дії в Україні зумовили актуальність розгляду проблематики субсидування житлово-комунальних послуг. По-перше, більшість працюючого населення змінила графік роботи з переважанням виконання посадових обов'язків дистанційно та збільшенням тривалості перебування вдома. По-друге, значно зросла вартість життя внаслідок зростання цін на продукти харчування, пальне, транспортні послуги тощо. По-третє, через внутрішню міграцію збільшилися масштаби оренди житла. По-четверте, агресія Росії змушує Україну шукати альтернативні варіанти ресурсного забезпечення житлово-комунальних послуг. Наразі в Україні вже діє система субсидування зазначених послуг. Проте зниження рівня доходів громадян та підвищення цін на житлово-комунальні послуги призведе до зростання видатків на субсидування населення, яке «доведеться покривати за рахунок зменшення інших видатків, в тому числі й тих, які могли б бути використані на програми енергозбереження та енергоефективності» [1, с.26]. Тому імплементація та розробка нових підходів у цій царині є на часі. Для цього корисним є вивчення досвіду інших країн.

У Франції отримала розвиток *система авансових платежів*, яка дозволяє індивідуально розрахувати ліміт, який кожний домовласник здатен оплачувати щорічно. У випадку, якщо споживачу вдається зекономити і не використати ліміт, держава повертає споживачу переплачені кошти [2]. Тобто держава стимулює населення до енергозбереження та економії споживання ресурсів. Подібні підходи зможуть значно допомогти Україні в умовах нестачі ресурсів та їх подорожчання. Також важливо запровадити систему гнучкого субсидування, яка максимально враховуватиме індивідуальні умови утримання житла домовласником.

У Франції також є можливість отримати *субсидію на оренду житла*, розмір якої залежить від вартості оренди, площі і типу житла, кількості мешканців, віку, сімейного стану, доходів тощо. Як правило, кошти переводяться безпосередньо власнику житла, а різницю людина доплачує самостійно [2].

У Німеччині більшість населення надає перевагу орендованому житлу, навіть якщо вони корінні мешканці. Субсидування житлово-комунальних послуг в країні відбувається за так званою системою *Wohngeld-zpouii*, яка встановлює доплату для оплати житла і не покриває всієї суми. Платник отримує право на доплату, якщо в структурі його доходу немає інших видів державної підтримки [2]. Такий досвід корисний для встановлення адекватного вартості життя в Україні розміру субсидій на житлово-комунальні послуги та інших видів державної допомоги. Серед факторів, які впливають на розмір доплати на житло, німецька система субсидування включає кількість людей у сім'ї, сумарний місячний дохід (не повинен перевищувати встановлених лімітів), вартість оренди, а також враховується середня вартість оренди житла в регіоні. Також в країні існує норма, яка передбачає, що для однієї людини житлова площа не повинна перевищувати 40 м², для двох — 60 м² [2]. Імплементация системи *Wohngeld-zpouii* в Україні сприятиме внутрішній мобільності населення, а також вирішенню проблеми забезпеченості житлом.

У Польщі існує окреме субсидування житлово-комунальних послуг «*Житлова надбавка*», яку надають самотнім особам та сім'ям, місячний рівень доходів яких нижче мінімальної зарплати у Польщі і ще за умови проживання у маленькому за площею приміщенні. Житлова площа для самотньої людини не повинна перевищувати 35 м², двох осіб — 40 м², трьох осіб — 45 м² та чотирьох осіб — 55 м². Якщо у квартирі проживає особа з інвалідністю, яка пересувається на колясці, то до цієї площі додається ще 15 м². Кошти не надаються платнику у руки, а переводяться від його імені на банківський рахунок для оплати житлово-комунальних послуг [2]. Система субсидування в Польщі дуже нагадує вітчизняну систему [3; 4], в якій також є норми житла, їх збільшення для осіб з інвалідністю, залежність розміру субсидії від кількості мешканців. Водночас, відсоток субсидування житлово-комунальних послуг залежить не від мінімальної заробітної плати, а від розміру прожиткового мінімуму. На нашу думку, розмір останнього в Україні є заниженим через неадекватність методики його визначення.

В Латвії система субсидування житлово-комунальних послуг також існує. Розмір і умови видачі субсидій залежать від місця проживання, а також від рішень місцевих органів самоуправління. Претендувати на субсидію можна у випадку, якщо після оплати рахунків за квартиру у платника залишається сума менша за гарантований мінімальний дохід, який становить 49,8 євро. На розмір субсидії впливає, чи є квартира орендована або є власністю плат-

ника, чи є у нього інша власність, скільки повинно припадати на людину спожитого газу, води, електроенергії, чи є центральне опалення або потрібно закуповувати дрова (вугілля) тощо [2]. Латвійська система субсидування житлово-комунальних послуг є прикладом децентралізації прийняття рішень про розмір субсидії в певній місцевості. Ефективність таких рішень, на нашу думку, є вищою, оскільки фактори можуть мати різне значення залежно від регіону.

В Естонії обслуговуванням квартир займаються квартирні товариства, об'єднані у союз квартирних товариств. Тому в цій країні ні в урядах, ні в меріях, ні в місцевих самоуправліннях взагалі немає чиновників, які займаються житлово-комунальним господарством.

Субсидування житлових товариств здійснюється централізовано за різними програмами, наприклад, в рамках загальнодержавної програми «Фасади — в порядок». Також, наприклад, для пенсіонерів з обмеженими можливостями виплачується окрема допомога за трьома градаціями: середня, важка чи дуже важка хвороба [2]. Така система субсидування житлових товариств, на нашу думку, дає можливість вирішити в житлово-комунальному господарстві проблеми загальнодержавного значення. А у поєднанні з децентралізацією прийняття рішень про розмір субсидій дасть можливість зменшити бідність у певній місцевості.

Отже, аналіз досвіду країн у субсидуванні житлово-комунальних послуг може допомогти вирішити проблеми, які виникли в Україні у зв'язку із новими соціально-економічними реаліями.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Лопушняк Г.С., Корелеська Є. Соціальні аспекти розвитку України. *Фінанси Учёт Банки*. Вінниця : вид-во ДонНУ, № 1 (22), 2016. С. 21-39.
2. Сущенко Р., Танасійчук О., Лавренюк А., Банахевич Ю., Кудрин О., Болотская Р. Субсидии на коммуналку: мировой опыт. URL: <https://www.ukrinform.ru/rubric-economy/2089081-subsidii-na-kommunalku-mirovoj-opyt.html> (Дата звернення: 27.03.2022 р)
3. Про новий розмір витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива у разі надання житлової субсидії: постанова Кабінету Міністрів України № 1156 від 27 липня 1998 р. із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1156-98-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 29.03.2022 р)

4. Про спрощення порядку надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива: постанова Кабінету Міністрів України № 848 від 21 жовтня 1995 р. із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-95-%D0%BF#Text> (Дата звернення: 29.03.2022 р)

УДК 330:338.45:504:658.45

Черватський Д.Ю.

завідувач відділу, Інститут економіки промисловості
НАН України
Солдак М.О.

учений секретар, Інститут економіки промисловості
НАН України
Смірнов Р.Г.

професор, Департамент математики та статистики
Dalhousie University (Канада)

МІКРО- ТА МЕЗОЕКОНОМІЧНІ ЦИРКУЛЯРНІ ПРОМИСЛОВІ ЕКОСИСТЕМИ

Циркулярна економіка поряд з блокчейном та інтернетом речей визнана головною складовою Індустрії 4.0, або Четвертої промислової революції –актуальною є заміна існуючої формули 'take, make, waste' формулою 'reduce, reuse, recycle', що означає скороти (споживання), використовуй багаторазово, рециркулуй (відходи) [6]. Проблемою, як йдеться в роботах [7, 4], перша з яких за даними Google Scholar отримала 3241 посилань, а друга — 3881, є концептуальна розмитість контурів понять циркулярної економіки та сталого розвитку. У 2020 р. уряд Великої Британії опублікував програмну заяву з пакетом політик щодо економіки замкнутого циклу (Circular Economy Package, CEP), де все спрямовано на те, щоб допомогти національному господарству до 2050 р. стати макроекономікою з нульовим викидом вуглецю — суто ідеологія сталого розвитку. До того ж Стратегія чистого зростання з зобов'язанням вивчити засоби управління та скорочення викидів на звалищах; Стратегія щодо сміття: законодавство про те, як скоротити кількість відходів та переконатися, що сміття не потрапляє в річки, озера та море. І лише дві частини прямо відповідають формулі циркулярної економіки — Промислова стратегія, спрямована на подовження життєвого циклу товарів; Стратегія ресурсів та